

CIECZE

Cel ćwiczenia

Celem zadania jest zapoznanie się z metodami pomiarów gęstości materiałów, wyznaczenie współczynnika napięcia powierzchniowego cieczy oraz zapoznanie się z wybranymi zagadnieniami dotyczącymi mikrostruktury materii i zjawisk powierzchniowych cieczy.

Zagadnienia do przygotowania

1. Mechanizmy zjawisk powierzchniowych w cieczach: napięcie powierzchniowe, menisk, włoskowatość, prawo Laplace'a, ciśnienie pod zakrzywioną powierzchnią.
2. Ciecze zwilżające i niezwilżające, oddziaływanie międzycząsteczkowe (spójność, przyleganie).
3. Zależność napięcia powierzchniowego od temperatury.
4. Gęstość materiałów - rzeczywista, pozorna, gęstość względna
5. Pojęcie wyporu hydrostatycznego.
6. Prawa Poiseuille'a, Archimedesesa, Stokesa (ruch kuli w cieczy lepkiej).
7. Masa i ciężar ciała, ciężar właściwy
8. Lepkość cieczy. Znaczenie zjawiska lepkości w przyrodzie.
9. Ciecz doskonała, ciecz rzeczywista.
10. Ruch laminarny i turbulentny
11. Gęstość cieczy i gazów oraz metody pomiarów.
12. Zależność gęstości cieczy i powietrza od temperatury oraz gęstości powietrza od ciśnienia

Przebieg ćwiczenia

Pomiar napięcia powierzchniowego

Obserwacja napięcia powierzchniowego

Delikatnie połóż spinacz na powierzchni wody w zlewce. Co widzisz? Dodaj do zlewki kilka kropli detergentu. Zapisz obserwacje, w opracowaniu wyjaśnij jakie są przyczyny obserwowanych zjawisk.

Pomiar napięcia powierzchniowego metodą stalagmometryczną.

Wypadkową siłę napięcia powierzchniowego mierzymy pośrednio, mierząc ciężar kropli cieczy odrywającej się od kapilary

1. Zważyć suche szalki Petriego - m_s .
2. Stalagmometr napełnić cieczą. Pod kapilarę stalagmometru **podstawić kolbkę** z badaną cieczą, zanurzyć w niej rurkę stalagmometru i za pomocą strzykawki wciągnąć do niego ciecz do ok. 3/4 objętości bańki (strzykawki można wyjmować z wężyków).
3. Pod kapilarę stalagmometru podstawić zważoną szalkę Petriego. Zdjąć strzykawkę z wężyka i zaciskając palcami wężyk regulować dopływ powietrza do układu tak, aby można było dokładnie liczyć spadające do szalki krople. Do szalki należy zebrać 30 kropli badanej cieczy.
4. Zważyć naczynka z cieczą - m_c
5. Wykonać po cztery pomiary dla wody i gliceryny, wyniki zapisać w tabeli (Tab. 1).
6. Ciecze z szalek włączyć z powrotem do odpowiednich kolbek.

Opracowanie wyników

1. Obliczyć masę jednej kropli badanej cieczy korzystając ze wzorów:

$$m_i = \frac{m_c - m_s}{30} \qquad m = \frac{\sum m_i}{4}$$

2. Uzupelnic tabelę (Tab. 1):

Tabela 1. Wartość masy

Parametr	Symbol	Woda	Gliceryna
Masa szalki	$m_s[g]$		
Masa szalki z cieczą	$m_{c1}[g]$		
	...		
	$m_{c4}[g]$		
Masa kropli	$m [g]$		

3. Obliczyć napięcie powierzchniowe wody i gliceryny podstawiając do wzoru uzyskane dane (Wyprowadzić jednostkę!):

$$\sigma = \frac{mgk}{R}$$

dla H₂O - $R = 3$ mm; dla gliceryny - $R = 2.8$ mm, k - odczytać z tablicy (lub wykresu) dla odpowiedniego V/R^3

$$V = \frac{m}{\rho}$$

Dla obu metod pomiarowych wyliczyć wartość napięcia powierzchniowego badanych cieczy i **porównać otrzymane wyniki z danymi tablicowymi**. Jeśli występują różnice należy podać ich przypuszczalne przyczyny. Porównać dokładność obu metod. Ocenic niepewności pomiarów. Wyniki przedstawić w tabeli ($\sigma \pm \Delta\sigma$):

Tabela 2. Wartość napięcia powierzchniowego

	Woda destylowana	Gliceryna
Tabelaryczna		
Metodą stalagmometryczną		

Pomiar współczynnika lepkości cieczy

Opis ćwiczenia i przyrządy pomiarowe

Układ pomiarowy składa się z trzech szklanych rur wypełnionych różnymi cieczami: wodą, NaCl i gliceryną. Rury zamocowane są na statywie. Na każdym cylindrze umieszczone są wskaźniki odniesienia dla pomiaru drogi l , jaką przebywa spadająca kulka. Mierząc prędkość ruchu jednostajnego możemy wyznaczyć współczynnik lepkości. Wzór, z którego należy skorzystać ma postać:

$$\eta = \frac{2 \cdot \bar{r}^2 \cdot g \cdot (\rho_k - \rho_c)}{9 \cdot v}$$

gdzie: gęstość kulki :

$$\rho_k = \frac{m}{V} = \frac{m}{\frac{4}{3}\pi \cdot r^3} = \frac{3m}{4\pi \cdot \bar{r}^3}$$

m - masa kulki - należy kulkę zważyć; ρ_c - gęstość cieczy wyznaczana jest w dalszej części ćwiczenia; $v = l/t$ - prędkość opadania kulki; g - przyspieszenie ziemskie; r - promień kulki.

Przebieg ćwiczenia

1. Zmierzyć drogę l (między zaznaczonymi poziomami), jaką przebywa kulka.

- Wykonać pomiar **średnicy** ($2r$) kulki przy użyciu **śruby mikrometrycznej** (dokładność śruby to $\pm 0,01$ mm). Pomiar wykonać 3 razy i wyznaczyć średnia wartość $\bar{r}$ i ocenić błąd Δr
- Wartości wszystkich zmierzonych wielkości zamieść w tabeli (opisz symbole, wstaw wartości liczbowe oraz odpowiednią jednostkę w nawiasach kwadratowych):
- Wrzucić kulkę do cylindra z cieczą. Zadbaj o to, żeby kulka wpadła do cieczy w środku przekroju cylindra tak, aby ruch kulki odbywał się w możliwie jak największej odległości od ścian cylindra.
- Zmierzyć czas opadania kulki między zaznaczonymi poziomami (pomiar powtórzyć co najmniej 4 razy).

Przyrządy ubrudzone gliceryną należy umyć wodą z płynem do mycia naczyń

Opracowanie wyników

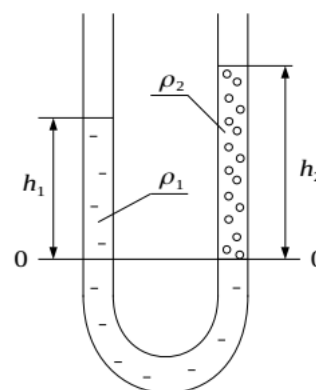
- Na podstawie zmierzonych wartości czasu opadania kulki i długości przebytej drogi wyznaczamy prędkość kulki (**NIE UŚREDNIAMY CZASU!!!** Dla każdego pomiaru liczymy prędkość i współczynnik lepkości. Uśrednienie wartości współczynnika lepkości wykonujemy na końcu).
- Jako błąd pomiaru wartości l przyjmując błąd systematyczny (dokładność przyrządu). Za wartość przyspieszenia ziemskiego przyjmując wartość literaturową dla Torunia. Błąd współczynnika lepkości obliczamy korzystając ze wzoru na średni błąd średniej arytmetycznej.
- Wykorzystując uzyskane wartości uzupełniamy tabelę dla każdej z badanych cieczy:

Wielkość fizyczna						
Symbol	$\bar{r}$	l	t	v	η	$\bar{\eta} \pm \Delta\eta$
Jednostka	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
Wartość liczbowo						

- Uzyskane wyniki porównujemy z danymi tabelarycznymi (porównywane wartości najlepiej zebrać w jednej tabeli).

Pomiar gęstości cieczy

- Metoda równowagi ciśnień statycznych** jest przydatna w przypadku wyznaczania gęstości cieczy niemieszającej się z cieczą o znanej gęstości.
  - Do U-rurki (rysunek) nalewamy wodę destylowaną do około 2/5 wysokości.
  - Powoli, po ściance dolewamy parafinę tak, aby nie przelać cieczy.
  - Według załączonego schematu odczytujemy wartości h_1 i h_2 .

Opracowanie wyników:

W oparciu o znaną gęstość wody (ρ_1) obliczamy gęstość parafiny (ρ_2):

$$\rho_2 = \rho_1 h_1/h_2$$

Po zakończeniu doświadczenia należy U-rurkę umyć wodą z płynem do mycia naczyń

2. Pomiar gęstości cieczy areometrem.

Działanie areometru bazuje na prawie Archimedesesa. W celu pomiaru gęstości bezwzględnej cieczy areometr (jest w białym, plastikowym futorale) umieszcza się w cylindrze z badaną cieczą (wodą, z NaCl i z gliceryną) i odczytuje wartość gęstości w miejscu gdzie poziom cieczy przecina skalę areometru.

UWAGA: Areometr przed włożeniem do futoralu należy osuszyć

Wyznaczanie gęstości ciał stałych

Pomiar gęstości za pomocą dynamometru stosuje się w jest wyznaczenie ciężaru właściwego metali z wykorzystaniem prawa Archimedesesa i zapoznanie się z zagadnieniami dotyczącymi wyporu hydrostatycznego. Układ doświadczalny składa się z **dynamometru**, zlewki wypełnionej wodą destylowaną ($\rho_w = 1 \text{ g/cm}^3$) oraz sześcianów wykonanych z następujących metali: ołowiu, miedzi i glinu.

Pomiary: Sześciany zawieszamy kolejno na haczyku dynamometru i odczytujemy **ciężar** każdego z nich w powietrzu (G), a następnie po zanurzeniu w wodzie (G_w).

Opracowanie wyników:

Na podstawie uzyskanych wyników obliczamy **ciężar właściwy metalu** (ρ_m).

Z prawa Archimedesesa:

$$W = G - G_w$$

$$W = V\rho_w$$

zatem:

$$V = \frac{G - G_w}{\rho_w}$$

z definicji gęstości:

$$V = \frac{G}{\rho_m}$$

a po przekształceniu:

$$\rho_m = \frac{G\rho_w}{G - G_w}$$

W opracowaniu wyników należy obliczyć ciężar właściwy metali i porównać uzyskane wyniki z danymi tablicowymi. Jeśli pojawią się rozbieżności, należy wskazać źródła błędów.

Tabela wyników

Rodzaj metalu	G	G_w	ρ_m	ρ_{mt}
ołów				
miedź				
glin				

G -ciężar sześcianu w powietrzu, G_w -ciężar sześcianu w wodzie, ρ_w – ciężar właściwy wody. ρ_m -ciężar właściwy metalu obliczony na podstawie uzyskanych wyników, ρ_{mt} -ciężar właściwy metalu odczytany z tablic.